

Spis treści

Wstęp	10
Od Autorki	12
Co warto wiedzieć przed lekturą?	14
1. Język polski a inne języki	16
1.1. Dlaczego mówimy różnymi językami?	16
1.2. Jakich krewniaków ma język polski?	17
1.3. Jakich dłużników ma polszczyzna?	18
1.4. Dlaczego zdaniem obcokrajowców Polacy „szeleszczą”?	19
1.5. Czy językoznawca zna wszystkie języki świata?	21
1.6. Dlaczego język czeski nas śmieszy?	22
1.7. Dlaczego polski pies robi hau, hau, a angielski – woof, woof?	23
1.8. Dlaczego wszyscy mówią Italia, a Polacy Włochy?	24
1.9. Czy włoszczyzna ma coś wspólnego z Włochami?	25
1.10. Dlaczego język ojczysty, a nie matczyny?	27
2. Zróżnicowanie języka polskiego	28
2.1. Czy wszyscy Polacy mówią tak samo?	28
2.2. Czy gwary jeszcze istnieją?	30
2.3. Czy urzędnicy piszą po polsku?	31

2.4.	Czym różni się mowa poznaniaka i białostoczanina?	32
2.5.	Dlaczego Ślęzak <i>godo</i> , a nie mówi?	33
2.6.	Dlaczego na Podlasiu daje się prezent <i>dla Janka</i> ?	34
2.7.	Co łączy białostoczan ze śledziami?	35
2.8.	Dlaczego jednym prezenty przynosi Święty Mikołaj, a innym Gwiazdor?	37
2.9.	Co wspólnego ma myśliwy z wiechą i badylami?	37
2.10.	Co robią szyny w szkolnym dzienniczku?	39
3.	Pochodzenie wyrazów	40
3.1.	Jak powstają nowe słowa?	40
3.2.	Dlaczego wyrazy zmieniają znaczenie?	41
3.3.	Skąd się wzięły nazwiska?	42
3.4.	Kto wymyśla brzydkie wyrazy?	44
3.5.	Jak powstają wyrazy potoczne?	45
3.6.	Skąd się wzięły nazwy miesięcy?	46
3.7.	Jakie jest źródło nazw dni tygodnia?	47
3.8.	Dlaczego mówimy <i>do siego roku</i> ?	48
3.9.	Dlaczego mówimy <i>bądź zdrow</i> , ale nie <i>*bądź bogat</i> ?	49
3.10.	Skąd się wziął ołów w ołówku?	50
4.	Pisownia	52
4.1.	Dlaczego litery „mówią”?	52
4.2.	Po co nam ortografia?	53
4.3.	Kto wymyślił alfabet?	55
4.4.	Dlaczego ortografia się zmienia?	56
4.5.	Jak pisze kura pazurem?	58
4.6.	Czy cz jest literą?	59
4.7.	Czy przecinek jest ważny?	60
4.8.	Dlaczego ławka i agrałka mają inną pisownię?	61
4.9.	Czy istnieje słowo <i>boby</i> ?	62
4.10.	Czy lunch i lancz smakuja inaczej?	63
5.	Wymowa	66
5.1.	Skąd wiadomo, jak należy mówić?	66
5.2.	Jakich cech mowy nie możemy oddać za pomocą liter?	67
5.3.	Ile samogłosek jest w języku polskim?	68
5.4.	Dlaczego niektórzy nie wymawiają /ę/ i /ą/?	69

5.5.	Dlaczego wyrazy robią przekręty?	70
5.6.	Co akcentujemy akcentem?	72
5.7.	Czy gramATyka jest lepsza niż gramaTYka?	73
5.8.	Dlaczego młodzież „się pieści”?	74
5.9.	Czy sąsiad głoski jest ważny?	75
5.10.	Czy wszystkie głoski się lubią?	76
6.	O słowach	78
6.1.	Ile słów jest w języku polskim?	78
6.2.	Jakich słów używamy najczęściej?	79
6.3.	Jaki polski wyraz jest najtrudniejszy?	80
6.4.	Kiedy słowa grają?	81
6.5.	Jaki jest synonim słowa <i>synonim</i> ?	82
6.6.	Co to jest <i>onim</i> ?	84
6.7.	Dlaczego <i>samochód</i> , a nie <i>samojezd</i> ?	85
6.8.	Czy pracoholizm ma coś wspólnego z alkoholizmem?	86
6.9.	Dlaczego zwierzę <i>zdechło</i> , a człowiek <i>umarł</i> ?	87
6.10.	Dlaczego <i>dzień dobry</i> , ale <i>dobranoc</i> ?	88
7.	Poprawność i grzeczność językowa	90
7.1.	Dlaczego mylimy wyrazy?	90
7.2.	Dlaczego tak często nie odmieniamy nazwisk?	92
7.3.	Dlaczego dziwne /t/ śmieszy młodzież, a nie starszych?	93
7.4.	Czy premiera może przemawiać?	94
7.5.	Dlaczego czasem lepiej powiedzieć <i>niemądry</i> zamiast <i>głupi</i> ?	96
7.6.	Czy można cofnąć się do tyłu?	97
7.7.	Czy połowa może być większa?	98
7.8.	Czy <i>witam</i> może być niegrzeczne?	99
7.9.	Jak określić coś, co pochodzi z Supraśla?	100
7.10.	Dlaczego niektórzy /włanczają/, a inni /włonczają/?	101
8.	Gramatyka	104
8.1.	Po co nam przypadki?	104
8.2.	Dlaczego nie ma <i>kota</i> , ale nie ma <i>plotu</i> ?	105
8.3.	Czy wołacz służy do wołania?	106
8.4.	Ile rodzajów jest w języku polskim?	107
8.5.	Czy rodzynka to dziewczynka?	109
8.6.	Czy kolejność wyrazów jest ważna?	110

8.7.	Dlaczego literatura jest piękna?	111
8.8.	Dlaczego śliwki są w occie, a nie w ocecie?	112
8.9.	Dlaczego <i>idę</i> , skoro <i>sztam</i> ?	113
8.10.	Dlaczego fortepian można zasłonić, a słonia nie można zafortepianić?	114
9.	Frazeologia	116
9.1.	Dlaczego przysłowia są mądrością narodów?	116
9.2.	Skąd się biorą związki frazeologiczne?	117
9.3.	Dlaczego uparty jak osioł, a mądry jak sowa?	119
9.4.	Dlaczego mówi się <i>wyjść za mąż</i> , a nie za męża?	120
9.5.	Dlaczego czeski błąd jest czeski?	121
9.6.	Jaki filip wyskoczył z konopi?	122
9.7.	Dlaczego jedni mają twardy orzech do zgryzienia, a inni ciężki?	123
9.8.	Dlaczego należy uważać na fałszywych przyjaciół?	124
9.9.	Kto może założyć plombę?	125
9.10.	Dlaczego pączek dobrze się czuje w maśle?	126
10.	Komunikacja międzyludzka	128
10.1.	Po co mówimy?	128
10.2.	Dlaczego nie mówimy pod wodą?	129
10.3.	Jak dziecko uczy się języka?	130
10.4.	Czy <i>tak</i> zawsze znaczy <i>tak</i> ?	131
10.5.	Które słowa są bardziej przekonujące?	132
10.6.	Czy słowa mogą ranić?	134
10.7.	Czy język wpływa na postrzeganie świata?	135
10.8.	Jak zbudować dobry dowcip językowy?	136
10.9.	Czy chwyt erystyczny boli?	137
10.10.	Czy słowa w komunikacji są niezbędne?	138
Indeks zagadnień		140